

РОЗДІЛ VII. ІСТОРІЯ УКРАЇНІСТИКИ У СВІТІ

Тетяна Космеда

УДК 811.161.2 -11 (438) (091)

СТАНОВЛЕННЯ ТА ПОСТУП ПОЗНАНСЬКОЇ УКРАЇНІСТИКИ (1991 – 2016 рр.)

Стаття присвячена соціолінгвістичній проблематиці – опису одного з фрагментів історії польської україністики кінця ХХ – поч. ХХІ ст., зокрема увага сфокусована на характеристичності діяльності кафедри україністики університету імені Адама Міцкевича в Познані. Мета розвідки – схарактеризувати основні етапи розвитку познанської україністики, указати на особливості її формування, становлення й сучасний поступ, частково репрезентувавши попит на українську мову поза її власною територією, зокрема в польському мовному просторі. Показано, що кафедра познанської україністики сьогодні є активним осередком поширення української освіти, науки і культури з гарно сформованим колективом, добрими напрацюваннями, традиціями і перспективою. Ця студія необхідна для створення в перспективі опису історії польської україністики, світової україністики загалом, що дасть змогу побачити основні напрями і тенденції поширення української мови і культури в сучасному світі для опису зовнішньої історії української мови, питання, як українську мову вивчають і вживають інші народи, що збільшує її престиж.

Ключові слова: етапи розвитку, історія познанської україністики, «зовнішня» історія української мови, престиж мови, соціолінгвістика, україністика.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. у світі, насамперед у Європі, зріс інтерес до України, її історії, культури, мови, що призвело до відкриття відповідних спеціалізацій чи спеціальностей у навчальних планах європейських вищих навчальних закладів, зокрема й у вишах Польщі, серед яких університет імені Адама Міцкевича в Познані (далі – УАМ) – один з кращих університетів Польщі з добрими давніми і гарними новітніми традиціями.

Проблема «Українська мова чи – ширше – україністика в сучасному світі» належить, без сумніву, до важливих питань як теоретичної, так і прикладної соціолінгвістики. Україністика як навчало-освітній напрям, що базується насамперед на комплексній дисципліні «Українська мова як іноземна» має порівняно коротку історію, що зумовлено відомими соціолінгвістичними чинниками, адже й відповідні кафедри, фахівці почали з'являтися лише з прийняттям незалежності України. Склалася така ситуація, що розробка цього напрямку одночасно почалася і в Україні, і за її межами. Проблема опису статусу і функцій української мови в світовому освітньому просторі сьогодні потребує відповідних напрацювань, розробок, узагальнень. Адже попит на українську мову поза територією України – це одне з найактуальніших питань української соціолінгвістики. «Зовнішня історія мови тісно пов'язана з долею її носіїв, тобто з долями індивідів, які розмовляють цією мовою, з долями народів. До сфери її досліджень, – як зауважує Бодуен де Куртене, – входить географічне та етнографічне поширення мови, загальний вплив іноземних мов на дану мову і, навпаки, вирішення питань: чи мова використовується як літературна, чи живе тільки в народі, до яких станів належать люди, які розмовляють цією мовою, чи є попит на мову (якщо вона, зрозуміло, літературна) поза власною територією, як у просторі (французька, німецька, англійська, і загалом так звані універсальні мови), так і в часі (латинська, грецька, церковнослов'янська), і якщо мову вживають ще й інші народи, то з якою метою – ось питання, які належать до зовнішньої історії мови» [Бодуэн де Куртене 1963: 69]. Вивчення української мови за кордоном підвищує її престиж, виникає пошана до мови і до народу – її носія. Актуалізуючи думки М. Драгоманова стосовно престижу української мови, Г. Мацюк наголошує: «Щоб досягти шанобливого ставлення до мови, потрібно створити якісний український літературний продукт, жанрово і тематично розмаїтий, дотримуватися раціонально виробленого правопису, дбати про мову художніх текстів, формувати українську термінологію» [Мацюк 2008: 74]. До цього слід додати: потрібно дбати про якість викладання української мови за кордоном, готувати підручники з української мови як іноземної, що відповідали б усім вимогам сучасної дидактики, розробляти привабливу і за змістом, і за формою навчально-методичну літературу, піднімати українську науку на високий щабель розвитку, всебічно й послідовно популяризувати її.

Частково про досягнення познанської україністики йдеться в брошурі «Заклад україністики: перспективи, сьогодення, минуле (до 20-річчя кафедри)» (2011) (див.: [Кафедра 2011]).

Сьогодні історію Познанської україністики (далі – ПУ), як видається, можна поділити на два етапи: перший – це 1991–2011 рр. (перших 20 років її існування). Це етап її формування і становлення коли в Інституті російської філології факультету неолінгвістики УАМ починала «пароститися» й робити свої перші кроки спеціалізація «Російсько-українська філологія». Другий етап, як видається, розпочався з 2012 року, коли було започатковано спеціальність «Українська філологія» спочатку як бакалаврат, а згодом і як магістратура (2015) – це етап її активного розвитку, що триває й нині.

Мета цієї розвідки – описати історію познанської україністики, указати на особливості її формування, становлення й сучасний поступ, частково схарактеризувавши попит на українську мову поза власною територією, зокрема в польському мовному просторі.

Отже, познанська україністика бере початок з 1991 року, коли в Інституті російської філології, як

зауважувалося, було відкрито нову («спарену») спеціальність – «Російсько-українська філологія».

Якою ж була мотивація відкриття цієї спеціальності?

Загальновідомо, що зацікавлення російською культурою й, відповідно, мовою дещо знизилося внаслідок відповідних політичних змін на карті Європи, адже Радянський Союз розпався, а авторитет Росії як наступниці СРСР значно знизився, що пов'язано з негативною оцінкою чи переоцінкою радянської ідеології, ідеології Російської імперії, здійснюваної нею мовної політики, що була скерована на активну русифікацію. Нагадаємо, що відома навіть спроба «кирилізації» польського алфавіту, яку зреалізував у свій час Микола I (див.: [Успенський 2004]). Престиж російської мови впав. У середніх школах Польщі в той час було ліквідовано вивчення російської мови загалом, що раніше було обов'язковим, починаючи з 5-го класу. Інституту російської філології важко було набирати необхідну для його існування кількість студентів і для забезпечення навчального навантаження викладачів-русистів виникла потреба в реорганізації цього Інституту.

На той час простежувалася активна зацікавленість польської молоді Україною, українською культурою, українською мовою зокрема. Виникло бажання її вивчати. Україна здобула довгоочікувану незалежність, почала набувати відповідний авторитет у світі і мала великі перспективи для активного розвитку і співпраці з Польщею в усіх сферах культурної, наукової і господарської діяльності, яку треба було б забезпечувати фахівцями зі знанням української мови.

Тодішній директор Інституту професор **Антоній Маркунас** прийняв рішення розширити спеціалізацію і відкрити нову («спарену») спеціальність – «Російсько-українська філологія» та почати готувати фахівців за профілем «русист зі знанням української мови». Його плани успішно зреалізувалися, хоч не всі працівники Інституту, як згадують очевидці, й вірили тоді в перспективу цього починання.

Багато зусиль у становлення україністики в УАМ, як свідчать очевидці, доклав професор полоністики **Богуслав Бакула**, починання якого активно підтримував професор Антоній Маркунас.

У відділенні російсько-української філології на початках працювали лише два викладачі-україністи – випускниця Варшавської україністики, магістер **Лариса Шост**, яка стала співавтором одного з перших у Польщі посібників з української мови для польських студентів, порівн.: І. Гук, Л. Шост, «Вивчаємо українську мову» (Warszawa, 1997) та доктор філол. наук, професор **Володимир Василенко**, який також доклав чимало зусиль для напрацювань у галузі української дидактики, порівн.: «Українська мова: тексти для читання» (антологія) (Roznań, 1996); «Українська мова» (поглиблений практичний курс у 2 ч.) (Roznań, 2001); «Культура України: фольклор» (Roznań, 2002). Для роботи в УАМ В. Василенка запросили з Харківського державного університету ім. М. Горького (нині – Харківський державний університет ім. В. Н. Каразіна).

У 1993 році на посаду викладача української мови в УАМ прийняли **Анну Хранюк**, яка розпочала, крім навчальної, ще й активну культурно-масову роботу. Це випускниця (1977) Київської консерваторії ім. П. Чайковського (нині Національна Музична Академія імені П. Чайковського), яка спеціалізувалася по кафедрі народних інструментів (клас бандури) у проф. С. Баштана і отримала ступінь магістра мистецтв. Відповідна освіта дала змогу викладачці закласти в УАМ гарні традиції: вона організувала студентський хор, який функціонує й сьогодні. А. Хранюк навчала українській мові «співаючи». Викладачка пригадує, що на той час не було ані підручників з української мови як іноземної, ані навчальних програм, а були лише проблеми і прагнення працювати на розбудову україністики. Як згадують учні А. Хранюк, вона належить до талановитих, інтелігентних і освічених викладачів, що не лише бездоганно володіли українською мовою, уміли й могли передавати ці знання, але й прекрасно знали культуру України, її мистецтво і натхненно прививали ці знання студентам, а разом з ними і любов до України. Організація вечорниць, інсценування українських свят, зокрема Святвечора з колядками, вертепом і кутею, яку студенти власноруч готували. Ця традиція існує до сьогодні. З 1996 року А. Хранюк почала керувати Культурно-науковим гуртком українців, залучаючи студентів до співу, театральних постановок, зокрема блискуче було поставлено «Лиса Микиту» І. Франка. З цією постановкою об'їздила викладач зі своїми студентами міста Польщі і України, піднімаючи престиж української мови та держави. А ще вона долучала студентів до занять перекладом, як наслідок – видавництво «Аз-Арт», що у Львові, опублікувало українсько-польську збірку Рути Вітер «Повернутися іншою» (2010) – це вірші названої поетеси в перекладах студентів-україністів УАМ. У вступному слові до цієї збірки професор Б. Бакула дав відповідну оцінку лінгвокреативності студентів, заохочуючи їх до такої роботи¹.

Перші студенти-україністи вивчали основи української літератури, історію України і, звичайно, практично оволодівали українською мовою. М. Четирба (одна з перших студентів-україністів УАМ) пригадує, що вже на перших заняттях під час автопрезентації вона зрозуміла, що прийшов період зламу, нової епохи в польсько-українських відносинах, оскільки серед студентів російсько-української філології більшість були за національністю поляками, а не емігрантами-українцями, які тривалий час становили ядро україністики у Варшавському та Ягеллонському університетах. На її думку, тоді це починало бути модним – поляки мали бажання вивчати українську мову, культуру та літературу. Це свідчило про підвищення її престижу в польській лінгвокультурі.

¹ Праця А. Хранюк не залишилася непоміченою: 2007 р. її діяльність відзначено Дипломом МЗС України «За особливий внесок в українсько-польське співробітництво в галузі культури і освіти», а 2009 року викладачку було нагороджено Орденом княгині Ольги III ступеня (кандидатура подана Посольством України в РП); 2011 р. її нагородили медаллю «Патріот України» із записом в книгу «Україна, українці – цвіт нації, гордість країни» (кандидатура подана Міжнародним інститутом освіти і культури – м. Львів). З 2014 р. А. Хранюк на заслуженому відпочинку.

Викладачам-україністам було складно працювати, оскільки доводилося самостійно добирати дидактичний матеріал, розробляти вправи, шукати тексти для читання. Тексти до відповідної комунікативної теми доводилося нерідко просто придумувати, особливо для першого курсу, бо старшим студентам пропонували зразки газетних текстів чи журнальні статті або й нескладні фрагменти художньої літератури. А простих текстів для початківців бракувало. Л. Шост привозила необхідну навчально-дидактичну літературу зі Львова «на своїх плечах» у прямому значенні цього виразу, виявляючи неабиякий ентузіазм, оскільки купувала її на власні кошти. А. Хранюк приносила літературу, зокрема й необхідні словники з батьківської бібліотеки². Навчальний матеріал доводилося власноруч розмножувати.

У вересні 1994 року перша студентка російсько-українського відділення – Івона Волошиновська – на спеціальну створену стипендію поїхала стажуватися на філологічний факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка. Перші випускники цієї спеціальності отримали дипломи магістра російської та української філології в червні 1996 року.

У другій половині 90-х років в Інституті російської філології УАМ почала працювати літературознавець **Галина Корбич**³ (нині професор кафедри компаративістики УАМ).

Лише наприкінці 90-х років ХХ ст. сейм УАМ ухвалив рішення про створення кафедри україністики, яку очолив професор **Леонтій МIRONЮК** – мовознавець, запрошений з Дніпропетровського державного університету ім. Олеса Гончара. Наголосимо, що професор зайнявся передусім підготовкою аспірантів. Найвідоміші його праці – монографії: «Семантико-стилистическая типология русских и украинских зооморфических глаголов» (Olsztyn, 1994), «Liryka Adama Mickiewicza w poetyckiej interpretacji Maksyma Rylskiego» (Olsztyn, 1998), «Ewolucja «nie-słów» w języku rosyjskim» (Olsztyn, 2001).

Створення кафедри україністики як самостійної структурної одиниці Інституту російської філології УАМ дало змогу активізувати роботу щодо розвитку україністики, зокрема розпочати підготовку кадрів вищої кваліфікації. Першою аспіранткою кафедри стала одна з перших випускниць українсько-російського відділення – **Марія Четирба**⁴ (нині ст. викладач кафедри україністики УАМ). Слід наголосити, що на ранньому етапі існування кафедри успішно захистили кандидатські дисертації і отримали вчений ступінь доктора філології (канд. філол. наук) такі її аспіранти, як **Марія Четирба**, **Томаш Косцюв**, **Марта Василевська-Дзямба** і **Мацей Франке**.

Після виходу професора Л. МIRONЮКА на пенсію кафедру україністики очолювали мовознавці з України, зокрема професор, докт. філол. наук **Володимир Глушенко**⁵ (2006–2008 рр.), який приїхав зі Слов'янського державного педагогічного університету (нині – Донбаський державний педагогічний університет) та професор, докт. філол. наук **Наталія Матвєєва**⁶ (2008–2010 рр.), що була запрошена з Миколаївського державного

² Батько А. Хранюк – Микола Савицький: відомий журналіст, науковець, засновник українського тижневика «Наше слово» (1956), активний член Наукового товариства імені Т. Г. Шевченка, автор монографії «Богдан Лепкий. Життя і творчість» (1993), за яку отримав ступінь канд. філол. наук; йому належить праця «Dzieje stosunków polsko-ukraińskich» (1992–1994), перекладена українською мовою видавництвом імені Олени Теліги («Історія польсько-українських конфліктів», 2005), там само видано «Записки сірого волиняка» (1996) і «Парадокси доби» (2000). Автор статей, друкованих під псевдонімом Микола Дубенчук. Почесний громадянин м. Дубна. Завдяки і зокрема його зусиллям відновлено так звану «Генеральську» дільницю на православному цвинтарі «Воля» у Варшаві, де спочивають Січові Стрільці.

³ Освіту Г. Корбич здобула в Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка (нині – Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка), отримавши кваліфікацію журналіста. Серед тих, хто її навчав, були такі відомі науковці, як П. Федченко, В. Яременко, П. Кононенко, В. Поважна, Ю. Корзов та ін. Працювала Г. Корбич спочатку у Вищій педагогічній школі в Зеленій Гурі (нині – Зеленогірський університет), де започаткувала практичний курс української мови як іноземної одночасно із навчанням окремих аспектів української культури, історії і літератури, потім – на українській Варшавського університету (1995–2000). 1994 р. захистила канд. дис. на тему «„Літературно-науковий вісник“ (1898–1906) і український літературний процес», що виконана під керівництвом докт. філол. наук, проф. Ф. Погребенника (Україна). Захист докт. дис. (габілітації) відбувся 2011 р. на засіданні Ради факультету неоліології УАМ. Професор нині авторка понад 100 публікацій, основне монографічне дослідження – «Захід, Польща, Росія в літературно-критичному дискурсі раннього українського модернізму. Вибрані аспекти рецепції» (Roznań, 2010).

⁴ М. Четирба має близько 15 публікацій з проблем опису фразеологічних біблеїзмів української мови та «гендерних» фразеологізмів; упродовж тривалого часу викладач докладає багато зусиль для підготовці студентів до орфографічного конкурсу, де вони за останні роки посідали призові місця чи входили до «десятки» найбільш грамотних студентів-україністів Польщі; 2015 року викладачка отримала відзнаку декана за активну навчально-методичну роботу.

⁵ Освіту В. Глушенко отримав у Харківському державному університеті ім. О. М. Горького (нині – Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна) з кваліфікацією «Філолог. Викладач російської мови та літератури»; закінчив Слов'янський державний педагогічний університет з кваліфікацією «Вчитель української мови і літератури і зарубіжної літератури» та «Вчитель англійської мови і зарубіжної літератури» (2002). Доктор філол. наук (1999) зі спеціальності «Загальне мовознавство». Тема докт. дисертації – «Принципи порівняльно-історичного дослідження в українському і російському мовознавстві (70-і рр. XIX ст. – 20-і рр. XX ст.)». Учене звання професора присвоєно 2001 р. Опублікував понад 260 праць, серед яких: «Принципи порівняльно-історичного дослідження в українському і російському мовознавстві (70-і рр. XIX ст. – 20-і рр. XX ст.)» (Донецьк, 1998), «Одиниці фонетико-фонологічного рівня» (Слов'янськ, 2002), «Закономірності розвитку мови» (Донецьк, 2002), «Мова як система» (Київ, 2011). Автор поетичного збірника «Ощущение доброго ветра» (2012). Наукові зацікавлення: лексикологія, лексикографія, лінгвокогнітологія, глосологія, глосографія, концептографія тощо.

⁶ Освіту Н. Матвєєва отримала в Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка (нині – Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка) з кваліфікацією «Філолог. Викладач російської мови та літератури»; докт.

гуманітарного університету імені Петра Могили (нині – Чорноморський державний університет імені Петра Могили), а з весни 2011 року цю посаду до сьогодні обіймає професор **Тетяна Космеда**⁷ зі Львова.

З 2012 року умовно виокремлюємо другий етап історії познанської україністики – етап її активного розвитку, що реалізується за послідовного сприяння директора Інституту російської філології, доктора габлітованого, професора **Андрея Сігарського**, який очолює Інститут російської філології з 2008 року.

Найважливішими досягненнями цього періоду є:

1) впровадження двох нових спеціальностей – «Українська філологія» (2012), а також «Українська філологія з філологією англійською» (2015), що сьогодні функціонують як стаціонарний бакалаврат (базовий рівень) у модерній дидактичній формі;

2) відкриття магістратури зі спеціальності «Українська філологія» (2015);

3) підвищення наукового рівня викладачів кафедри україністики — за планом захистили докторські дисертації (Польща) всі аспіранти кафедри (Л. Малецький, Р. Купідур та М. Абузарова);

4) у межах Міжнародної Угоди про співпрацю між кафедрою україністики Львівського національного університету імені Івана Франка та кафедрою україністики УАМ (розпочато 2010 р.) продовжено активну наукову та навчально-організаційну співпрацю, що насамперед реалізується в обміні студентами: польські стажисти щорічно проходять двотижневу навчальну мовну практику у Львові, а львівські студенти, які спеціалізуються за профілем «Українська мова як іноземна», так само щорічно проходять стажувально-виробничу практику в УАМ.

Мають змогу підвищувати кваліфікацію в ЛНУ ім. Івана Франка й викладачі кафедри україністики (напр., М. Абузарова — 2015 р.);

5) розпочато й співпрацю з німецькою україністикою (2014), зокрема Р. Купідур бере участь в організації літньої школи щодо вивчення української мови як іноземної, що проходить у рамках діяльності «Interdisciplinary Ukrainian Studies» (Грайсвальд 2014, Франкфурт-на-Одрі 2015);

6) досягненням кафедри є її організаційно-наукова робота, наслідком якої стало проведення низки конференцій: на початку це I Міжнародний науковий колоквиум «Україністика: вчора, сьогодні, завтра», що відбувся 4–5 листопада 2011 і був присвячений 20-річчю кафедри (понад 30 учасників), а далі вже II Міжнародна наукова конференція «Україністика: вчора, сьогодні, завтра»: дата проведення — 8–9 листопада 2013 (понад 80 учасників) і III Міжнародна наукова конференція «Україністика: вчора, сьогодні, завтра», що проведена 20–21 травня 2016 (близько 50 учасників);

7) 2015 р. отримав офіційну реєстрацію в Міністерстві науки і вищої школи Польщі періодичний часопис, що започаткований кафедрою україністики УАМ, «*Studia Ukrainica Posnaniensia*» (Міністерстві науки і вищої школи Польщі надало йому відповідний наукометричний статус – 6 балів). Він має й кваліфікацію «*Korpenikus*». Мета часопису — по-перше, знайти наукову спільноту з досягненнями польської україністики, сучасним баченням важливих питань української гуманітарної науки, філології насамперед, а по-друге, популяризувати українську літературу, мову, культуру в сучасному світі, піднімаючи її престиж. У журналі актуалізовано широку міждисциплінарну проблематику в руслі лінгвістичного, літературознавчого, культурологічного, перекладознавчого аспектів, а також дидактико-методичного напрямку з обговоренням актуальних питань викладання української мови як іноземної. У редколегію часопису ввійшли провідні спеціалісти УАМ (А. Горнятко-Шумилович, Т. Космеда, Г. Корбич), відомі україністи Польщі (І. Кононенко, І. Митник, В. Соболев — Варшава; А. Матусяк — Вроцлав), України (А. Загнітко — Київ / Вінниця, М. Гнатюк,

дис. захистила 1997 р. на тему «Лексико-семантичні труднощі писемного тексту та їх лексикографічна інтерпретація» зі спец. «Загальне мовознавство»; 2002 р. отримала вчене звання професора. В УАМ професор Н. Матвеева видала монографію «Глоссонимия русского и украинского языков и её лексикографическая интерпретация (на материале облигаторных художественных текстов)» (Poznań, 2009). Коло наукових інтересів – лексикологія, лексикографія, лінгвокогнітологія, глосологія, глосграфія, концептографія.

⁷ Освіту Т. Космеда отримала у Львівському державному університеті ім. Івана Франка (нині – Львівський національний університет ім. І. Франка) з кваліфікацією «Філолог. Викладач російської мови та літератури»; докт. дис. на тему «Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: категорія оцінки в українській і російській мовах» захистила 2001 р. з двох спец. – «Українська мова» і «Російська мова». 2002 р. отримала вчене звання професора. На сьогодні публікувала понад 400 наукових розвідок у 10 країнах світу (Білорусь, Болгарія, Німеччина, Польща, Росія, Словаччина, Угорщина, Україна, Чехія, Югославія). Авторка (співавт.) 10 монографій, зокрема: «Нариси з функціональної лексикології» (Львів, 1997 – рос. мовою, у співавт. з Ф. Бацевичем), «Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки» (Львів, 2000), «Комунікативна компетенція Івана Франка: міжкультурні, інтерперсональні, риторичні виміри» (Львів, 2006), «Лінгвоконцептологія: мікроконцептосфера СВЯТКИ в українському мовному просторі» (Дрогобич, 2010 – у співавт. з Н. Плотніковою); «Его і Alter Ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу» (Дрогобич, 2012), «Мовна гра в парадигмі інтерпретативної лінгвістики. Граматика оцінки. Граматична іграма» (Дрогобич, 2012 – у співавт. з О. Халіман), «Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика» (Харків; Дрогобич, 2014 – у співавт. з Н. Карпенко, Т. Осіповою та ін.), «Степан Руданський: феномен «живого» мовлення українців» (Харків-Познань, 2015 – у співавторстві з Т. Осіповою і Н. Піддубною) та ін.; укладач словника «Комунікативний кодекс українців у пареміях: тлумачний словник нового типу» (Дрогобич, 2010 – у співавт. з Т. Осіповою), укладач низки підручників і посібників. Підготувала 13 канд. філол. наук. Член низки редколегій наукових часописів, рад і комісій. Її наукові зацікавлення — функційна лексикологія, лінгвопрагматика, лінгвістична аксіологія, комунікативна лінгвістика, лінгвоконцептологія, гендерна лінгвістика, фразеологія, лексикографія, зіставне вивчення слов'янських мов, теорія мовної особистості.

І. Кочан — Львів) та інших слов'янських країн (Й. Андерш — Чехія, В. Мокієнко — Росія, Л. Попович — Сербія). Усі рекомендовані до друку статті обов'язково проходять «сліпе» рецензування висококваліфікованих фахівців. На сьогодні підготовлено 4 випуски цього видання (*zeszyt I* — 2013, *zeszyt II* — 2014, *zeszyt III* — 2015, *zeszyt IV* — 2016). Автори статей — корифеї науки й молоді науковці Польщі та України; відповідно статті написані польською чи українською мовами та розраховані на широку читацьку аудиторію.

Перший випуск часопису (наук. ред. — проф. Т. Космеда, секретар — др. Л. Малецький) має дві рубрики — “Мовознавство” і “Літературознавство”. У мовознавчій рубриці розглянуто окремі питання синтаксичної семантики (А. Загнітко, О. Павлович), пареміології (Б. Юськів, Г. Палиця), термінології (П. Юзвікевич), ономастики (М. Абузарова), лексикографії (Л. Мацько, О. Мацько), лінгвостилістики та риторики (Т. Космеда, О. Молчко, Г. Намачинська, О. Таран), лінгводискурсології (С. Богдан, І. Левчук, Я. Сазонова, І. Сирко), лінгвоаксіології (Д. Рязанцева, В. Сліпецька, П. Ткач, О. Халіман), лінгвогендерології (М. Четирба), лінгвоконцептології (Ю. Лебеденко, Л. Малецький, Н. Плотнікова), а також методики викладання української мови як іноземної (Л. Антонів, О. Баранівська, Н. Станкевич, О. Туркевич). Рубрика “Літературознавство” містить наукові розвідки, що окреслюють статус сучасного українського письменника загалом, узагальнене обличчя української сучасної літератури (А. Горнятко-Шумилович, А. Новацький), окремі аспекти українсько-польських літературно-культурних зв'язів (Г. Корбич, Я. Нахлік, В. Саган, С. Вуйтович), мас-медійного дискурсу (Ю. Купідур, Г. Сойка-Машталєж), подано інтерпретацію окремих ракурсів творчості М. Коцюбинського (Р. Купідур) та Р. Купчинського (М. Мельник).

У другому випуску (гол. ред. — проф. Т. Космеда; наук. ред. — проф. Г. Корбич, секретар — др. Р. Купідур) цього часопису читачу пропонуються напрацювання в галузі компаративного літературознавства. Увага фокусується на найбільш яскравих явищах української літератури, ширше — культури, що простежується на широкому часовому тлі: від періоду Середньовіччя до сучасності. У полі зору дослідників не лише зовнішні впливи, вияв культурних універсалій, але насамперед українська традиція, що засвідчує самотність і своєрідність української літератури. Простежується зв'язок української літератури з іншими формами вияву мистецтва — малюванням, кінематографом і сучасною мас-медійністю. Збірник поділено на такі рубрики: 1. Україна і світ: літературні паралелі (А. Горнятко-Шумилович, І. Давиденко, І. Забіяка, К. Зайцева, В. Попель-Магницький, І. Пупурс.); 2. Українсько-польські зв'язки в культурі і літературі (Л. Вахніна, Т. Зарівна, О. Кирильчук, М. Крупка, А. Матрацька-Костельна, І. Скрипник, В. Соболю, А. Стрияковська, А. Хома-Сувела); 3. Українська література у власному діалогічному просторі (О. Бігун, О. Біляцька, О. Гелета, А. Грицик, А. Дрозда, П. Крупа, А. Муравський, Л. Ромас, О. Філатова); 4. Інтертекстуальні зв'язки (Н. Дашко, М. Замжицька, О. Кузьма, Я. Поліщук, О. Пухонська).

Наукові студії, репрезентовані в третьому випуску «*Studia Ukrainica Posnaniensia*» (гол. ред. — проф. А. Горнятко-Шумилович, наук. ред. — проф. Т. Космеда; секретар — др. Л. Малецький), розподілені в двох рубриках. Мовознавчі статті висвітлюють окремі аспекти типології комунікативних максим на матеріалі слов'янських і романських мов (А. Загнітко, Л. Гнатюк), історії української мови (І. Фаріон), її лінгвофілософії (В. Старко), української діалектології (Б. Коваленко, Н. Коваленко), термінології (С. Дорошенко, Л. Гаращенко, Н. Нікуліна), лексичної неології (І. Бабій, І. Беркешук), лексикографії (О. Прасол), ономастики (Г. Сойка-Машталєж, О. Самусенко), ігрової стилістики (Т. Олійник), фоностилістики (Л. Українець), лінгвоперсонології (О. Семенов, А. Семенов), мовної картини світу українців (Т. Вільчинська, І. Процик), зокрема і з урахуванням категорії запозичення з актуалізацією українсько-польських взаємозв'язків (С. Гриценко), національної своєрідності української мови, що виявляється на граматичному рівні (О. Микитюк); характеризується сучасний молодіжний мовний простір (О. Таран), складні питання лінгвістики тексту (В. Кравченко, Н. Зубець, О. Переяслова, Ю. Шпак), лінгвоконцептології (О. Дзюбенко, О. Гоменюк, Н. Піддубна), широко подано проблематику лінгводискурсології, а саме: зроблено спробу схарактеризувати дискурс формалізму (Т. Коваленко), комп'ютерний дискурс (В. Юзвікевич), публіцистичний (М. Навальна, В. П'єтшак, С. Романюк), художній, зокрема Тараса Шевченка (О. Бігун, О. Дзера, Б. Олійник, Т. Космеда) та Михайла Коцюбинського (О. Антонів, А. Коцова, Т. Осіпова, Г. Швець), драматургічний (О. Сахарова), дискурс жахів (Я. Сазонова); увага дослідників зосереджується на особливостях функціонування окремих лексико-граматичних класів слів у письменницькому дискурсі шістдесятників (О. Олексенко, І. Павлова). Увагу тих, хто цікавиться новинками методики викладання української мови як іноземної, повинні привернути публікації М. Скиби та М. Шевченка. Літературознавці ж зосередили увагу на особистості М. Коцюбинського, окремих аспектах його творчості, розглянувши і специфіку письменницького стилю (А. Горнятко-Шумилович), і його редакторську та видавничу діяльність (В. Лубчак), і стосунки з сучасниками (Д. Єсипенко), зокрема зроблено спробу зіставити творчу манеру М. Коцюбинського і Р. Винниченка (Р. Купідур).

2016 р. побачив світ і четвертий зошит «*Studia Ukrainica Posnaniensia*» (гол. редактор — проф. А. Горнятко-Шумилович, наук. редактор — проф. Т. Космеда; секретар — др. Л. Малецький). Статті четвертого випуску репрезентують широкий спектр проблем сучасних гуманітарних знань: актуалізовано важливі питання лінгвістичного, літературознавчого, історико- та масмедійно-літературознавчого напрямів. У студіях загальномовознавчого характеру висвітлено питання, що стосуються теорії мовної особистості, зокрема й схарактеризованої в межах лінгвоперсонології (А. Загнітко, Н. Загнітко), подано спостереження над проблемами лінгвоаксіології (Ж. Краснобаєва-Чорна, Ю. Калужинська, П. Муравська), лінгвоемоціології (В. Сліпецька) та ігрової стилістики, зокрема викладено міркування щодо типології мовної гри (Т. Космеда), пропонується опис фразеологічних (Ж. Краснобаєва-Чорна) та паремійних одиниць (П. Муравська).

Репрезентована проблематика таких сучасних напрямів міждисциплінарного циклу, як теолінгвістика (Н. Піддубна), невербальна комунікація (Т. Осіпова), лінгвоконцептологія (Н. Піддубна, Л. Шевченко), юридична лінгвістика (Х. Пазюриста). Крім того, йдеться про розвиток дієслівної семантики (Ю. Голоцукова); схарактеризовано окремі аспекти явища запозичення (І. Кочан); низка статей окреслює проблематику, що стосується становлення й поступу української термінології (І. Козелко, Р. Микульчик, Г. Хирівська). Автори збірника ретельно описують тенденції розвитку публіцистичного стилю української мови, що виявляється насамперед у своєрідному використанні інтертекстуальних мовних засобів, неологізмів та жаргонізмів (О. Ільченко, Ю. Калужинська, Л. Малецький, Т. Панченко, Н. Поліщук, Л. Соболю). Дослідницьким об'єктом, як і в попередніх випусках, є так звана комп'ютерна мова (П. Юзвіквич). Предметом наукових студій перекладознавчого спрямування стали окремі мовностилістичні категорії, тексти, індивідуальні перекладацькі стратегії (О. Дзера, О. Молчко, В. Савчин та Т. Остра). Деякі публікації виконані в аспекті теорії і практики зіставного мовознавства, насамперед це стосується польсько-українського анропонімікону (М. Абузарова). Літературознавці скерували свої зусилля на дослідження творчості класиків української літератури та сучасних письменників, впливу письменницької особистості на формування цілих течій послідовників, різних епігонів: символіку Тараса Шевченка схарактеризувала А. Горнятко-Шумилович, а актуальні аспекти творчості Олексія Чупи — Р. Купідур. Розв'язок деяких проблем масмедійно-літературознавчого спрямування та актуальних питань культурології запропоновано в наукових розвідках С. Вуйтович, В. Соболю та М. Федунь, зокрема об'єктом уваги дослідників стала Венеція.

8) досягнення в галузі лінгводидактики репрезентовані 4 проектами:

I проект — навчальний посібник «Українська фразеологія: теорія, вправи, тести, словник (для польських студентів української філології)», за наук. ред. проф. Т. Космеди (Poznań, 2011); укладачі: Т. Космеда, Л. Малецький, М. Четирба, Т. Осіпова та ін. У першій частині цього навчального посібника висвітлено основні питання фразеологічної теорії, далі запропоновано вправи для закріплення теоретичного матеріалу; третя частина містить тести для вироблення відповідних навичок. Важливим складником посібника є фразеологічний словничок, що має чотири самостійні частини, перша й друга з яких репрезентують найбільш поширені фразеологізми, а також прислів'я і приказки української мови з польськими еквівалентами, а третя і четверта — активно вживані носіями української мови афоризми та крилаті вирази. Цінність цього посібника полягає саме в тому, що його укладачі вперше в історії українсько-польської лексикографії створили паремійний українсько-польський словничок, де подали близько 700 одиниць.

II проект — підручник «Орфографія української мови: теорія, вправи, тести, словник (для студентів-україністів)», за наук. ред. проф. Т. Космеди, укладачі — Т. Космеда, Л. Малецький (Poznań, 2012). У першій частині цього навчального посібника подано матеріал з історії та теорії української орфографії, зокрема схарактеризовано основні принципи української орфографії, її зв'язок з графікою, реформи графіки і под. У частині другій подано правила і вправи з основних тем українського правопису, виконуючи які студенти можуть набути необхідних орфографічних навичок, крім того, можна здійснювати контроль набутих знань, завдяки виконанню запропонованих тестів. Корисним для студентів, як видається, є невеличкий орфографічний словник (800 слів), що дає змогу оперативно актуалізувати пошук невідомих орфограм. Завершує посібник, як прийнято, список рекомендованої літератури, як і в попередньому навчальному виданні.

III проект — «Підручник з української мови (для польських студентів-україністів першого року навчання: рівень A1 – A1+)», заг. ред. і авторство передмови проф. Т. Космеди (Poznań, 2015). Його укладачі: М. Абузарова, А. Горнятко-Шумилович, І. Кочан, Р. Купідур, М. Четирба. Підручник є наслідком утілення в життя міжнародного проекту, оскільки виконаний він у межах Угоди між УАМ і ЛНУ ім. І. Франка. Крім текстової частини, підручник включає компакт-диск із записами текстів для аудіювання до кожної розробленої теми. Підручник репрезентовано в повноколірній палітрі, він містить систему різноаспектних ілюстрацій. Його художнє оформлення здійснила доцент кафедри української мови ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, представниця науково-педагогічної школи проф. Т. Космеди — Т. Осіпова, яка виконала і функції коректора української частини підручника. Велику роботу з коригування польської частини здійснила проф. А. Горнятко-Шумилович, оскільки весь теоретичний матеріал, завдання до текстів, діалогів і вправ, репрезентовані двома мовами, що, безумовно, полегшує студентам навчання, адже підручник підготовлено для 1 курсу: студенти лише починають вивчати українську мову. Отже, цільовий адресат підручника — саме студенти, які навчаються на відділенні української філології насамперед у польських вищих навчальних закладах відповідно до навчальної програми, розробленої кафедрою україністики УАМ, де упродовж 3 років і здійснювалася його апробація.

Під час підготовки підручника послідовно враховано факт спорідненості польської і української мов, акцентовано увагу на тих мовних явищах, що викликають певні труднощі саме в польських студентів, зокрема це, власне, українська графіка, що базується на кирилиці, вимова деяких звуків (твердого і м'якого *л*; *з* і *х*) і под., наголос (у всіх словах підручника він проставлений).

Підручник укладено відповідно до європейських вимог: актуалізовано інтродуктивний рівень — підготовка елементарного користувача мови. Його матеріал розрахований на комунікативно-орієнтоване навчання, в основу якого покладено як певний зразок модель мовленнєвої поведінки носія української мови у сфері щоденного спілкування. Згідно з вимогами до початкового рівня володіння українською мовою в підручнику подано мовний, мовленнєвий і комунікативний матеріал. Розроблено систему вправ для засвоєння української графіки, орфоєпії, орфографії, інтонаційних конструкцій, лексики і фразеології, елементів граматики. Відповідно до проблематики кожної конкретної комунікативної теми укладено чи підібрано з

актуальних джерел відповідні діалоги й тексти, по можливості було враховано різні функційні стилі. Студенти мають змогу навчатися на основі текстів, що репрезентують як сучасне живе українське мовлення (Інтернет-мовлення), так і мовлення українського красного письменства чи фольклору. Принагідно подано широку інформацію культурологічного характеру. Заплановано знайомство з українським національним характером (гумор, підвищена емоційність, ліризм). Кожна тема містить перекладні словнички та словнички лінгвістичних термінів. Розроблено Вступну частину та 10 комунікативних тем, зокрема: «Знайомство», «Сім'я. Рідня», «Зовнішність людини», «Характер. Вдача. Поведінка», «Одяг», «Харчування», «Магазин. Базар», «Дім. Квартира», «Пошта. Засоби зв'язку», «Відпочинок. Хобі».

IV проект — видання «Підручника з української мови (для польських студентів-україністів другого року навчання: рівень А2 – В1)», заг. ред. і авторство передмови проф. Т. Космеда (Rozpań, 2016). Його укладачі: Т. Космеда, І. Кочан, Р. Купідур, Т. Осіпова, М. Четирба. Підручник також є наслідком названого вище міжнародного проекту. Він базується на тих самих принципах укладання, однак вирізняється й деякими особливостями.

У ньому, як і в попередньому, надана інформація про особливості українських фольклорних жанрів — пісень, анекдотів, жартів, загадок, скоромовок, приказок, прислів'їв та ін., передбачені завдання творчого характеру, що розраховані на актуалізацію мовленнєвої і мисленнєвої діяльності тих, хто навчається, — тлумачення епіграфів, що підібрані до кожної теми; робота над картинками і малюнками; зацікавлення оригінальною інформацією й очікування мовленнєвої реакції на неї і под. Весь текст підручника має наголоси, враховано й дублетні форми наголошування, паралельні граматичні форми. Новим порівняно з підручником, який розроблено для рівня А1 – А1+, є те, що в нього введено інформацію, що стосується невербальної комунікації українців, оскільки мовна особистість, набуваючи комунікативної компетенції, повинна вміти декодувати й невербальну інформацію. Крім рубрики «Невербальна комунікація», виокремлено й самостійну рубрику «Перекладознавча практика», де пропонуються найбільш важливі елементи теорії і історії перекладознавства і, звичайно, вправи на переклад з української мови на польську і навпаки, подано інформацію про типові помилки перекладачів. У тексті підручника, крім роботи з українськими омонімами, паронімами, синонімами та антонімами, подаються для запам'ятовування й найбільш характерні міжмовні омоніми, що пов'язані з відповідними комунікативними темами. Укладачі самостійно моделювали актуальні діалоги, залучали найкращі зразки дискурсивного масиву української лінгвокультури. Кожна комунікативна тема дає можливість аспектуально і тематично засвоювати лексику і фразеологію, орфографію і орфоєпію, граматику і стилістику, відповідну лінгвістичну термінологію. У ньому комплексно розроблено 8 таких комунікативних тем, як «Послуги», «Здоров'я», «Географія. Природне середовище», «Клімат. Охорона довкілля», «Держава», «Народна творчість», «Туризм», «Релігія»;

9) на кафедрі започатковано нові традиції і в організації культурно-масових заходів, зокрема з 2011 року кафедра ПУ проводить Шевченківські дні, організовуючи їх презентацію в різних формах: 2011 і 2012 – вступне слово директора Інституту А. Сітарського та наукові доповіді проф. Т. Космеда (відповідно «Тарас Шевченко у сучасному світі» і «Комунікативний простір щоденникового дискурсу Тараса Шевченка»), читання віршів Кобзаря не лише студентами, але й викладачами; 2013 – конкурс на краще читання улюблених віршів, зокрема й поезії Кобзаря, та вікторина на краще знання біографії і творчого шляху Поета; 2014 – ювілейний рік: 200-річчя від дня народження Тараса Григоровича, тому було підготовлено урочистий вечір, що проводився не лише в стінах УАМ, але й на сценах культурних закладів Познані. Велику роботу в організації вечора провів Р. Купідур. З 2015 року Шевченківські заходи номінуються як Шевченківські читання: з науковими доповідями виступають вже не лише викладачі (А. Горнятко-Шумилович, Т. Космеда), але й студенти, а в 2016 році формат проведення Шевченківського свята також дещо видозмінився. У програмі Шевченківських читань-2016 — наукова доповідь проф. А. Горнятко-Шумилович про специфіку поетичної майстерності митця, студентські повідомлення про зв'язок творчості Т. Шевченка з діяльністю О. Кобилянської (О. Русін) та історію створення поеми «Причинна» (П. Ліс-Маркевич), однак слухачам було запропоноване й інсценування поеми «Причинна», у якому взяли участь практично всі студенти українського відділення. Інтерпретація викликала гарну реакцію слухачів, оскільки студенти зуміли показати ще одну трагічну історію закоханих — українських Ромео і Джульєтти. Креативність виконавців вразила: костюми русалок і потерчат, українського козака, самої Причинної, мовчазного Місяця, що постійно присутній і спостерігає за всім дійством, оформлення декорацій, музичний супровід, майстерний спів в оригінальному оформленні, хореографія — усе було бездоганим, усе показало, як студенти відчували культуру України, емоції Тараса Шевченка, ментальність українців, усю гаму їхніх відчуттів, переживань. У виступах викладачів (Т. Космеда) було наголошено, що поезія великого сина українського народу завжди була близька полякам, адже про це маємо чимало свідчень у науковій літературі, а також в інтимних творах (щоденниках, листах) багатьох діячів польської і української культур, було зауважено, що студенти змогли відчутти дух України і передати його, продемонструвавши, крім цього, гарне знання української мови, її мелодійність та ліричність, зуміли правдиво передати всю гаму інтенцій твору, його експресію, виразність. Кожний зі студентів, які брали участь у підготовці читань, отримали журнал «Вивчаю українську мову», що традиційно вже впродовж 3 років передають волонтери з ХПНУ ім. Г. С. Сковороди, популяризатори української культури і науки, відомі українські вчені-мовознавці — професор, декан філологічного факультету імені Г. Квітки-Основ'яненка К. Голобородько та професор, завідувач кафедри прикладного українського мовознавства О. Маленко;

10) новою традицією є й вечори-зустрічі з культурними діячами, зокрема 2015 року кафедра україністики провела поетичний вечір з нагоди виходу у світ «Польсько-української антології сучасної поезії V» (Познань, 2015) під знаковим заголовком «Як рукостискання». Вступне слово до цієї антології написано почесним консулом України в Познані Вітольдом Горовським, з яким співпрацює кафедра. В антологію вміщено вірші близько 80 поетів Польщі та України, а також письменників, своєю творчістю пов'язаних з Грецією, Угорщиною, Бельгією, Литвою, Білоруссю, Тунісом, Францією, В'єтнамом, Німеччиною. Поетичним текстам передують короткі довідки про авторів. У вечір взяли участь колишній голова Правління Познанського відділу Спілки польських літераторів П. Кущинський, який вручив спеціальну нагороду українському колезі, поету й літературознавцю, ініціатору та організатору польсько-української співпраці в галузі культури, члену правління Національної Спілки письменників України – Олександр Гордону. Рефлексії на тему української поезії від класичної до найсучаснішої репрезентувала професор А. Горнятко-Шумилович. Незважаючи на різні доленосні шляхи поетів України, як слушно зауважила доповідачка, українське поетичне слово не стихло, звучить по-новому, але потужним голосом. Черговою рубрикою програми став концерт студентського хору, який виконав вінок українських народних пісень. Студенти зачитали вірші, поміщених в Антології поетів-шістдесятників: Л. Костенко, І. Драча та Д. Павличка. Кульмінацією вечору стало читання поетами, прізвища яких увійшли до антології, своїх віршів з паралельною декламацією їхніх українських перекладів студентами української філології. Власні вірші читали: Казімеж Бурнат, Зигмунт Декерт, Луція Дудзінська, Кшиштоф Галас, Ельжбета Галензевська-Красінська та ін.;

11) з ініціативи директора Інституту проф. А. Сітарського для популяризації української мови й культури серед польської молоді кафедра україністики організувала і провела Перший Загальнопольський конкурс читання української поезії (2015). Це свято було організоване в рамках сьомих Познанських днів східнослов'янської культури „Мімокі”-2015. 25 листопада 2016 р. відбувся вже Другий Загальнопольський конкурс декламації української поезії. У конкурсі другий рік поспіль беруть участь, звичайно, після відбіркових турів вишівських оглядів, десять студентів-україністів з Кракова, Варшави, Любліна й Познані. Студенти декламують вірші класиків української літератури (Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Петренка), поетів-шістдесятників — В. Стуса, М. Вінграновського, В. Симоненка, Л. Костенко, молодих сучасних майстрів поетичного слова, зокрема О. Ірванця. Цікавинкою конкурсу стало художнє читання тексту пісні «Не твоя війна» С. Вакарчука. У свій репертуар конкурсанти ввели й українські переклади віршів польських авторів: В. Шимборської — лауреатки Нобелівської премії в галузі літератури (1996) та Ю. Тувіма — класика декади міжвоєнного десятиліття. Студенти, які приїхали на конкурс, викладачі УАМ та гості мали нагоду не лише сприймати майстерну декламацію у виконанні майбутніх українців, але й милувалися звучанням українських народних пісень у виконанні хору студентів-україністів. Переможцями конкурсу-2016 стали А. Філіп'як і А. Лукасевич (Познань), третю премію отримала А. Щербань (Краків). Спеціальною нагородою за наполегливість і ентузіазм у популяризації українського поетичного слова було відзначено П. Скібневського з Любліна, який бере участь у конкурсі вдруге. Переможців нагородили спеціальними дипломами і пам'ятними подарунками. А володарка першого місця додатково отримала можливість стажування в ЛНУ ім. Ів. Франка (2016 р.), що буде фінансоване Інститутом російської філології УАМ.

Досягнення ПУ – це активна робота її членів. Наголосимо, що на кафедрі україністики сьогодні працюють викладачі найвищої кваліфікації: усі мають науковий ступінь доктора (канд. філол. наук) чи доктора габілітованого (докт. філол. наук). Якщо в 2011 р., як зауважувалося, тут був задіяний лише один доктор наук, то нині всі члени кафедри мають відповідний ступінь наукової кваліфікації, тобто склад кафедри (всього 7 осіб) репрезентують 2 доктори габілітовані — професор ординарний Т. Космеда (мовознавство) і професор УАМ А. Горнятко-Шумилович (літературознавство), а також доктор наук (Польща) — старший викладач М. Четирба. Крім того, за 5 років склад кафедри поповнила, як зауважувалося, ціла плеяда молодих науковців, що впродовж цих років завершили аспірантуру й успішно захистили дисертації доктора наук — це нинішні ад'юнкти: М. Абузарова, Л. Малецький і Р. Купідур. Поповнила склад кафедри й молодий канд. філол. наук (Україна) О. Гоменюк. Молоді науковці почали роботу над габілітаційними працями.

Зауважу, що за останні 5 років члени кафедри опублікували чимало наукових праць, зокрема проф. **Тетяна Космеда** — 5 монографій та близько 100 наукових статей. За активну наукову роботу вона неодноразово була відзначена нагородами ректора та декана УАМ.

Лукаш Малецький – випускник російсько-українського відділення УАМ. 2012 року успішно захистив докторську дисертацію з мовознавчої проблематики на тему «Когнітивна семантика концепту СТРАХ (на матеріалі преси сучасних російської та української мов)» (наук. керівник – проф. А. Сітарський), а на грант, «виграний» у Німеччині, опублікував за темою дисертації монографію. Наукові зацікавлення — когнітивна лінгвістика та мова публіцистики; загальна кількість публікацій складає близько 20 праць. Л. Малецький незмінно виконує функції секретаря регулярної наукової конференції, яку проводить кафедра, та журналу «Studia Ukrainica Posnaniensia» і відповідає за стан навчальних програм дисциплін, що викладаються членами кафедри; багато зусиль доклав викладач для відкриття українсько-англійського відділення та магістратури; він двічі виокремлювався деканськими мотиваційними нагородами (2014, 2015), отримав ректорську відзнаку III ступеня (2015) за активну науково-організаційну роботу.

Ришард Купідур – також випускник російсько-українського відділення УАМ. 2013 року захистив докторську дисертацію на тему «Діалог з імперією в українській літературі на зламі XIX – XX століть (на матеріалі аналізу творчості Михайла Коцюбинського)» (наук. керівник – проф. Б. Бакула). Працював над

грантом на тему «Dyskurs postkolonialny w Europie Środkowo-Wschodniej 1991 – 2011: Polska, Węgry, Słowacja, Ukraina. Literatura, eseistyka, stan badan». Співавтор монографії «Dyskurs postkolonialny we współczesnej literaturze i kulturze Europy Środkowo-Wschodniej. Polska, Ukraina, Węgry, Słowacja» (red. nauk.: Bogusław Bakula, Dobrochna Dabert, Emilia Kledzik, Ryszard Kupidura, Kinga Piotrowiak-Junkiart – Poznań, 2015). Його наукові зацікавлення, крім творчості М. Коцюбинського, – сучасна українська література і компаративне літературознавство. Загальна кількість публікацій — понад 20. Р. Купідур також двічі отримував мотиваційні відзнаки декана за активну науково-організаційну діяльність (2015, 2014); бере участь в організації і підготовці кафедральних культмасових заходів.

Марта Абузарова – випускниця Дрогобицького педагогічного університету імені І. Франка, аспірантури УАМ. Захистила дисертацію на звання доктора наук (2014) на тему «Антропонімікон жителів м. Дрогобич XVIII ст. (на матеріалі греко-католицьких і римо-католицьких метричних книг)» (наук. керівник – проф. Б. Вальчак). Наукові зацікавлення — історична і художня антропоніміка. Загальна кількість публікацій — близько 10. Крім того, продовжуючи традиції, започатковані А. Хранюк, ад'юнкт керує хором студентів українського відділення та бере активну участь у підготовці культмасових заходів.

Уважаю великим кадровим досягненням і те, що в 2013 році її склад поповнила молодий, енергійний і перспективний професор **Анна Горнятко–Шумилович**, яка захистила габалітаційну працю з українського літературознавства в УАМ 2012 року. Випускниця варшавської україністики, аспірантка Львівського національного університету ім. І. Франка, вихованка відомого українського літературознавця — проф. І. Денисюка. Саме з ініціативи А. Горнятко-Шумилович був створений кабінет україністики (2014), де вона разом з Л. Малецьким систематично оновлює актуальну інформацію про культурне життя України. Наукові інтереси — історія української літератури XX ст., насамперед інтелектуалізм прози Валерія Шевчука, феномен українського «хімерного» роману 70-х – 80-х рр. XX ст., українська готична проза XIX – XX ст., найновіша українська проза, зокрема творчість Олеса Ульяненка. Авторка низки монографій, насамперед «Проза Валерія Шевчука: традиційне і новаторське» (Szczecin, 2001) та «Ukraińska proza «chimeryczna» lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku. Geneza, rozwój, konteksty literackie» (Szczecin, 2011). Співавторка лексикографічних праць: «Українсько-польський словник лінгвістичних термінів» (Szczecin, 2005) та «Polsko-czesko-rosyjsko-ukraiński słownik pojęć literackich» (Szczecin, 2010). За час роботи в УАМ професор підготувала близько 20 наукових розвідок; з 2015 р. вона виконує обов'язки головного редактора журналу «Studia Ukrainica Posnaniensia» і члена редколегії наукового часопису «Лінгвістичні дослідження» (ХНПУ ім. Г. С. Сковороди), є членом низки наукових рад та комісій.

Весною 2016 р. у викладацький склад кафедри ввійшла молода, кваліфікована і перспективна викладачка **Олена Гоменюк**, яка 2010 р. закінчила магістратуру філологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, здобувши кваліфікацію магістра педагогічної освіти, викладача української мови та літератури, учителя польської мови і зарубіжної літератури. 2015 р. вона захистила кандидатську дисертацію (Україна) на тему «Концептосфера флори і фауни в українській дитячій прозі Є. Гуцала і М. Вінграновського». У її науковому доробку на сьогодні понад 20 публікацій. За досягнення в навчанні та громадському житті отримувала Стипендію Президента України та була відзначена подякою Міністерства освіти і науки України. З 2013 р. — член Ради молодих учених при Міністерстві освіти і науки України; учасник Стипендіальної програми ім. Лейна Кіркланда Польсько-Американської Фундації Свободи (2014–2015), у рамках якої пройшла стажування в Міністерстві науки і вищої школи Польщі та захистила в УАМ наукову роботу на тему «Академічна мобільність у Польщі». Закінчила післядипломну освіту за спеціальністю «Організація та управління в державній сфері» в Економічному університеті м. Познань (2015).

Як бачимо, усі викладачі кафедри україністики УАМ відзначаються високою фаховою компетенцією, неабиякою креативністю, мають добрий науковий і організаційний потенціал і готові виконувати завдання щодо розбудови ПУ у всіх напрямках її діяльності.

Отже, історію ПУ розділяємо на два етапи: перший (1991–2011 рр.) – етап її формування і становлення, коли у навчальний процес введено спеціальність «Російсько-української філології». У цей час простежуємо роботу з підбору необхідних викладацьких кадрів (запрошення спеціалістів з України), їхню підготовку через власну аспірантуру; здійснюється розробка мінімуму навчально-методичної літератури; налагоджуються контакти з українськими вишами (угоди про співпрацю); у студентському середовищі здійснюється активна популяризація української культури. Другий етап розпочався з 2012 року, коли в УАМ було започатковано спеціальність «Українська філологія» на бакалаврському та магістерському (2015) рівнях, створено спеціальність «Українсько-англійська філологія» (2015). Це етап її активного розвитку, що триває й нині: готуються власні кадри вищої кваліфікації (через написання докторських і габалітаційних праць, наукових монографій), активізується наукова діяльність загалом (проведення міжнародних конференцій, започаткування наукових періодичних видань, отримання наукометричних кваліфікацій), поглиблюється співпраця з вишами України, зокрема й у створенні спільних проектів щодо підготовки навчальних посібників, підвищується якість навчально-дидактичних напрацювань (підготовка підручників і посібників з усіх програмових курсів), активне залучення студентів до участі в різних культмасових заходах, Загальнопольських конкурсах (орфографічний конкурс) та їхня організація (Загальнопольський конкурс української поезії – 2014, 2015), вироблення традицій щодо відзначення урочистих подій, знаменних дат і под. (Шевченківські читання та ін.).

Кафедра познанської україністики сьогодні є активним осередком поширення і популяризації української освіти, науки і культури з гарно сформованим колективом, добрими напрацюваннями, традиціями і

перспективою.

Зважаючи на добрі здобутки викладачів ПУ, її всебічну активну діяльність, якість підготовки студентів українського відділення керівництвом факультету прийнято рішення з 2016-2017 н. р. перейменувати Інститут російської філології на Інститут російської і української філології.

Багато зроблено, але попереду й чимало планів, виконання яких під силу такій молодій, перспективній, енергійній і кваліфікованій кафедрі (співпраця з осередками української культури, актуалізація діяльності курсів для вчителів української мови та літератури та шкільних олімпіад з української мови, а також підготовка підручників з української мови для українців як національних меншин Польщі для всіх освітніх рівнів – початкова школа, старша школа, гімназія, ліцей). Познанська україністика лише «розправляє крила».

Перспективу цього дослідження вбачаємо в необхідності опису й історії польської україністики, історії світової україністики загалом, що дасть змогу побачити основні напрями і тенденції поширення української мови і культури в сучасному світі для опису її «зовнішньої» історії, з'ясування рівня її престижу, розкриття питання, як українську мову вивчають і вживають інші народи, а також як Україні необхідно планувати зовнішню мовну політику і що потрібно для підвищення ефективності цієї роботи (встановлення нагород, стипендій, виїзних лекцій для підвищення кваліфікації викладачі і под.).

Література

Бодуэн де Куртенэ 1963: Бодуэн де Куртенэ И. А. Вступительная лекция по кафедре сравнительной грамматики индоевропейских языков, читанная 17 / 29 октября 1870 в С.-Петербургском университете / И. А. Бодуэн де Куртенэ // Бодуэн де Куртенэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию: в 2 т. – М. : Изд-во АН ССР, 1963. – Т. 1. – С.47–82.

Кафедра 2011: Кафедра україністики : перспективи, сьогодні, минуле (до 20-ліття заснування) : наук. видання / за редакцією проф. Анжея Сітарського (польський текст) і проф. Тетяни Космеди (український текст) ; автори-укладачі : А. Сітарський, Т. Космеда, М. Четирба та ін. – Познань : УАМ, 2011. – 124 с.

Мацюк 2008: Мацюк Г. До витоків соціолінгвістики: Соціологічний напрям у мовознавстві: Монографія / Галина Мацюк. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 432 с.

Успенский 2004: Успенский Б. Историко-филологические очерки / Борис Успенский. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 176 с.

Статья посвящена социолингвистической проблематике – описанию одного из фрагментов истории польской украинистики конца XX – нач. XXI ст., в частности внимание сфокусировано на характеристике деятельности кафедры украинистики университета имени Адама Мицкевича в Познани. Цель исследования – охарактеризовать основные этапы развития познаньской украинистики, указать на особенности её формирования, становление и современное развитие, частично представив спрос на украинский язык за его собственной территорией, в частности в польском языковом пространстве. Показано, что кафедра познаньской украинистики сегодня является активной ячейкой распространения украинского образования, науки и культуры с хорошо сформированным коллективом, достойными работами, традициями и перспективой. Это исследование необходимо для создания в перспективе описания истории польской украинистики, мировой украинистики в целом, что даст возможность увидеть основные направления и тенденции распространения украинского языка и культуры в современном мире для описания внешней истории украинского языка, вопроса, как украинский язык изучают и употребляют другие народы, что увеличивает её престиж.

Ключевые слова: этапы развития, история познаньской украинистики, «внешняя» история украинского языка, престиж языка, социолингвистика, украинистика.

The research focuses on a sociolinguistic issue – the one of the fragments description of the history of Ukrainian studies in Poland (the end of the XXth - the beginning of the XXIst centuries), in particular the attention is concentrated on the activity of the Ukrainian Studies Department in Adam Mitskevych University in Poznan. The purpose of the research is to characterize the main stages of the development of Ukrainian studies in Poznan, to illustrate the peculiarities of its formation and modern development, to characterize the popularity of the Ukrainian language in the Polish linguistic space. It has been illustrated that the Department of Ukrainian studies in Poznan is an active centre of the spread of Ukrainian education, science and culture with a perfectly organized staff, traditions and prospective. The study is necessary to create the description of the history of Ukrainian studies in Poland, world Ukrainian studies in general, that allows to illustrate the main trends and tendencies of the dissemination of the Ukrainian language and culture in the modern world in order to describe the outer history of the Ukrainian language, the way it is learnt and used by other nationalities, that increases its prestige.

Key words: stages of development, history of Ukrainian studies in Poznan, the outer history of the Ukrainian language, prestige of Ukrainian, sociolinguistics, Ukrainian studies.

Надійшла до редакції 4 березня 2016 року.